

הארי החדש

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

להצלחה ולשמירה על חיילנו במלחמה להחזרת החטופים בריאים ושלמים ולרפואת הפצועים

נושא השבוע: לקראת פסח (ג)

כח' באדר תשפ"ה 1570 (שנה ל')

פרשת פקודי - שבת הזודש-שבת מברכין

ראש חודש ניסן יחול אי"ה ביום ראשון מולדו ביום שבת בשעה 8:46 ו- חלק אחד

"ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו בני ישראל את כל העבודה" (לט, מב)

יש לדקדק, הרי מספיק לומר "כן עשו בני ישראל", אם כן מדוע כתוב "את כל העבודה" שברור הוא שעשו את עבודת המשכן כמו שצריך? ללמדנו שצריך אדם לדקדק בקיום המצווה בכל חלקיה ולבצעה בשלימות. חג הפסח ממשמש ובא, ההלכות והדינים רבים בו מאוד וכן החומרות וההקפדות לכן יש להתמקד בעיקר שהוא סילוק החמץ ולא להפוך זאת לחג הנקיון ושיפוץ הבית כי המטרה העיקרית דורשת זהירות והקפדות, שאיסור חמץ אסור בכל שהוא ואינו מתבטל בשום תערובת ומתחייבים באכילתו בעונש כרת ב"מ.

שבת הזודש

השבת הסמוכה לראש חודש ניסן נקראת שבת החודש, וקוראים בתורה בנוסף לפרשת השבוע את הפרשה של "החודש הזה לכם ראש חודשים" (ש"ע ס' תרפ"ה ס"ד). מוציאים שני ספרי תורה: בראשון-קוראים בפרשת השבוע שבעה עולים [ואומר חצי קדיש], ובשני מפטיר - פרשת "החודש הזה לכם ראש חודשים" [רק לספרדים: אומר חצי קדיש]. תהפוכה: "כה אמר" (יחזקאל מה) וב' פסוקים "ממחר חודש" (שמואל א, ב).

לעצמו הוא עושה

מעשה שהיה

כשהתחילו לדבר על קיצוצים במפעל בו עבדתי, לא דאגתי כי ידעתי

שעבודתי חיונית ואין לי מחליף. הייתי מתכנת המחשבים הבכיר ביותר בחברה, לבכירים באמת לא יגיעו - חשבתי. ובאמת הפיטורים החלו מהעובדים הזוטרים עד לאותו יום נורא אותו לא אשכח לעולם, בו קרא לנו מנהל העבודה לחדרו כשפניו אפורות והודיע לנו בקול רועד כי המפעל יאלץ להיסגר. חשבתי שאמצא עבודה חדשה בנקל, אולם הימים חלפו באיטיות ושום הצעת עבודה לא נראתה באופק. עיינתי יום יום בעיתונים ובררתי אצל חברים וקרובים אך כאילו סגרו משמים את כל הדרכים עבורי. התחלנו "להדק" את התגורה, והגורע מכל התחלתי לחוש לא יעיל. חג הפורים חלף ופסח התקרב, חג שיש בו הוצאות מרובות. התפללתי שנצליח להכניס את החג עם ההוצאות ההכרחיות. יום אחד הציע לי גיסי שאתנדב במפעל בו עבד, מפעל שסייע ועזר לנזקקים וחילק "קמחא דפסחא" "אנו זקוקים לידיים עובדות" - עודד אותי לצאת ממצבי הקשה. פתאום היתה לי סיבה לקום בבוקר, נזקק לי באמת, גיליתי אפיקים חדשים של נתינה והענקה. יום אחד עמדתי כדרכי על המשאית מחלק

הודעה דחופה לקוראי העלון

עלון האיחוד הוותיק הקיים כבר 30 שנה, הייחודי בהלכותיו ובתוכנו עומד בפני סגירה ח"ו. [עלון אחרון יצא בפרשת ויקרא] ולעת עתה ההענות דלילה מאוד, אנו מבקשים שכל אחד ואחד יטה שכס ויחתום על הוראת קבע לשנה לפחות ולא יסמוך שנסתדר, כי המשך הוצאת העלון תלוי בכס טל: 08-8644452

העלון מוקדש לרפואה שלמה ליעקב בן יונה הי"ו בתוך שאר חולי עמך ישראל אמן.

ע"פ "אור החיים" אופק ת"א*שעון קיץ* לא לעיין בתפילה * שקיעה 7:03-6:59 * סוף זמן ק"ש 8:56-9:02

כניסת שבת: 6:39

יציאת שבת: 7:30

יציאת שבת: 7:30

יציאת שבת: 7:30

שקי תפוחי אדמה לנזקקים שברכו אותי במיטב הברכות כאילו הייתי מממן הסחורה, כשלפתע צדה את עיני מכונית יוקרתית שהגיעה למקום החלוקה וליתר דיוק כמה מכוניות כאלו של גבירים מדושני עונג. הם ניגשו אלי בלי בושה וביקשו שק תפוחי אדמה. נתתי להם המום, הם לא נראו לי שייכים לכאן, איך הם לא מתביישים? חשבתי לעצמי. הרגשתי חלישות הדעת, כל טעם הנתונה ניטל ממני "אני לא מסוגל לעבוד יותר, בשביל מי אנחנו עובדים פה, בשביל העשירים או הנצרכים?" – כמעט בכיתי לגיסי. "אל תקטרג על עם ישראל, רוב הנוטלים הם נזקקים וחלקם נראים כך למראית עין" – אמר לי ולימד אותי פרק חשוב בהלכות עין טובה ולדון לכף זכות. "אני מפסיק לעבוד" – אמרתי. "אתה לא עובד למענם אלא למען עצמך, כל מה שאדם עושה לעצמו הוא עושה" אמר. נותרתי המום וחזרתי לעבודה. "אני יכול לשוחח איתך" שאל אותי אדם אמיד שהתבונן בי עובד, "לדבר איתי?" התפלאתי, "כן, כשתתפנה" – השיב. לאחר כמה דקות עמדתי לצידו מסוקרן "התבוננתי בך וראיתי את עבודתך המסורה את הזריזות והלהט לעזור לאחרים והכל בהתנדבות מלאה, והחלטתי שאדם חרוץ וישר כמוך אני מחפש זמן רב לעסק שלי, אני זקוק למנהל לחנויות כלי הבית שלי, האם אתה פנוי?!", השבתי בחיוב ומיד לאחר ההגה התחלתי בעבודתי החדשה. "כמה טוב שפגשתי בך" – אמר לי המעביד. "ואני כמעט חשבתי לנטוש" – אמרתי וסיפרתי לו שהרגשתי לא מועיל...

"תדע לך שעם ישראל צדיקים, ואי אפשר לדעת את המניע למעשיהם, אני למשל הגעתי לחלוקה כדי לקחת ירקות עבור שכן שלי שאני תומך בו באופן קבוע, הוא ואשתו מוגבלים ואינם יכולים לברוא ולקחת בעצמם. לכל אחד הסיבה הנסתרת שלו והקב"ה טובב אותי להגיע לתחנת החלוקה שלכם כדי שאמצא לעצמי את העובד הטוב ביותר שהיה לי אי פעם.

הלכות כשרות מצרכים לפסח

פינת ההלכה

- א. חז"ל ציוו לבדוק את החמץ בליל י"ד ניסן בצאת הכוכבים [אחרי ערבית] לאור הנר (ש"ע ס' תל"א ס"א) וגם אם בטוח שביתו נקי מחמץ חייב לבדוק ובברכה (ס' תל"ג ס"א).
- ב. השנה שערב פסח חל בשבת, יש לבדוק את החמץ בליל יג' בניסן [יום חמישי בערב] וכל תהליך הבדיקה והברכה הם כבכל שנה (ש"ע ס' תמ"ד ס"א ומשנ"ב ס"ק א') ויש להיזהר להצניע את החמץ שנשארו ונועד לאכילה ליום שישי ושבת בפינה מיוחדת שלא יתפזר ויצטרך בדיקה נוספת (חז"ע פסח עמ' סו).
- ג. חצי שעה קודם זמן בדיקת חמץ אסור להתחיל בשום מלאכה, לישון או להתחיל לאכול [אבל עד 50 גר' פת או עוגה מותר. אך פירות, שתיה ותבשיל שאינם מ-5 מיני דגן מותר אפילו יותר מ-50 גר', ואם ביקש מחברו שיזכירנו רשאי לאכול פת אף יותר מ-50 גר', והמחמיר לא לאכול כלל תע"ב].
- הטעם: שמא ימשך אחר ענייניו וישכח לקיים מצות בדיקת חמץ.
- ואם התחיל לפני החצי שעה רשאי להמשיך (ש"ע ס' תל"א ס"ב, חז"ע פסח עמ' מ"א) והמחמיר להפסיק ולבדוק תבוא עליו ברכה (ס).
- ד. אין להתחיל ללמוד בהגיע זמן הבדיקה (אם התחיל קודם רשאי להמשיך) (ש"ע ס) מכל מקום ציבור הלומדים בבית הכנסת שיעור קבוע יקיימו את השיעור ועם סיומו יזכירו לכולם לבדוק. (חז"ע ח"ב ס' נט). [נוהגים לפזר 10 חתיכות קטנות עטופות בפינות הבית ולמוצאם בבדיקה].
- ה. יש לבדוק לאור נר שעווה (ש"ע ס' תל"ג ס"ב) או פרפין [המצויים כיום] (חז"ע עמ' מ) ואין לבדוק לאור נר חלב, שמן או אבוקה (ש"ע ס) [וה"ה לשני נרות הקלועים יחד כמו נר הבדלה] (חז"ע ס) ואם בדק בנר חלב ושמן יצא ידי חובה בדיעבד, ובאבוקה לא יצא אפילו בדיעבד וצריך לחזור ולבדוק כהלכה (בלא ברכה) (ש"ע ס). וכשאין נר כשר יכול לבדוק בפנס כיס (ויכול לברך על זה) (חז"ע עמ' לח).
- ו. אין צריך לכבות את אור החשמל בשעת בדיקת חמץ, ואדרבה תוספת אור עדיפה יותר שע"י כך יכול לבדוק יפה בחורים ובסדקים (תורת מועדים פ"ג ס"ח).
- ז. קודם שיברך על הבדיקה ייטול ידיו בלא ברכה משום נקיות (פסח כהלכה ס' ד ס"א) [אם ידיו היו לא טהורות כגון: נגע בנעליו וכי"ב]. ממידת חסידות נכון לקחת פרי חדש הטעון "שהחיינו" ואחרי שמתחיל קצת לבדוק מברך על הפרי "שהחיינו" [להרוויח את אלה הסוברים שצריך לברך שהחיינו על הבדיקה] (חז"ע עמ' מ"א). ובסיום הבדיקה יברך ברכת הנהנין ויאכל הפרי (ס).
- ח. בברכה אחת שמברך על הבדיקה יכול לבדוק כמה בתים או חנויות ואפילו הם רחוקים קצת זה מזה [שאינן ההליכה נחשבת הפסק] (ויכול עליהם בברכה) מכל מקום אם הם רחוקים ממש יכוון בשעת הברכה לצאת יד"ח הברכה רק על הבדיקה שבביתו ויכול לברך שנית על הבדיקה בחנות (ס עמ' מז).
- ט. לפני הבדיקה מברך ואין לדבר עד סוף הבדיקה, [עד אחרי הביטול] (חז"ע עמ' מ"ד). ואם דיבר בין הברכה לתחילת הבדיקה [בדברים שאינם לצורך הבדיקה] חוזר לברך, אבל אם דיבר אחר שכבר

התחיל לבדוק קצת אינו חוזר לברך, ואף לכתחילה יכול לדבר אחר שבדק קצת בדברים שהם לצורך הבדיקה (ש"ע סי' תל"ג ס"א ומשנ"צ ס"ק ה-ו), אם שכח לברך, כל עוד שלא סיים את הבדיקה יכול לברך (בהרמ"א) ואם נצרך לנקביו באמצע יברך "אשר יצר" וימשיך (חז"ע מה).

י. אע"פ שהבדיקה קשה ולוקחת הרבה זמן לא יקוץ בה, ולפי הצער כן השכר ולכן לא יעבור עם הנר בדירה בהעברה בעלמא אלא יעשה בדיקה יסודית (נכ"ח פר' לו סעי' ג).

יא. אם בעל הבית רוצה, יכול לחלק את חדרי הבית לכמה אנשים וכולם יעמדו לידו בשעת הברכה [ואם לא עמדו לידו אין ראוי שיבדקו] ואח"כ יתפזרו לבדוק. (ש"ע סי' תל"ג ס"ג). ואם בעל הבית אינו בודק כלל לא יברך להם אלא השליח שאותו מינה לבדוק, ואשה לא תבדוק במקום שיש איש[מגיל 13] וכשאין תברך, תבדוק ותבטל [ותאמר "כל .. דאיכא לבעל" וכו' כשהיא נשואה] (חז"ע עמ' מט, נו).

יב. צריך לבדוק בחורים ובסדקים ובכל החדרים ופינות הבית, לרבות המרפסות וחדרי המדרגות, וביתר המקומות שמצניעים שם אוכל, אף שברור לו שמעולם לא אכל שם חמץ, וכשיש ילדים קטנים יבדוק גם תחת הארונות והמיטות, בחדר השירותים והאמבטיה (אור לליון ח"ג פ"ז ס"ט).

יג. מי שיש לו מכונית פרטית צריך לבדוקה בליל יג' לאור הנר (ועדיף ע"י פנס כיס משום סכנה) (פסח כהלכה סי' ג ז'). אך לא יברך על בדיקתה היות ונפטר בברכה שמברך על בדיקת ביתו ולכן יקפיד לבדוק את מכוניתו סמוך לבדיקת ביתו (ש"ת יח"ד ח"א סי' ה, חז"ע פסח עמ' נב).

יד. הגינה והחצר כשמסופק אם יש חמץ צריך לבדוק רק בחורים ובסדקים שבפינות ואם יש ודאי חמץ צריך לבדוק את כל הגינה והחצר (ש"ע סי' תל"ג ס"ו, משנ"צ ס"ק כה) [שמצוי שיש חמץ].

טו. גבאי ביהכ"נ צריכים לדאוג לבדוק את החמץ בבית הכנסת בליל יד לאור הנר בלא ברכה (חז"ע ס"ס סעי' ה), וכן בבניין משותף צריך הועד לבדוק את חדר המדרגות, המקלט, ארונות החשמל והגז, וטוב שכל השכנים ימנו שליח אחד עבור כולם, ואם הוא יודע שאין השכנים בודקים יבדוק מהכניסה ועד הקומה בה הוא גר (סידור פסח כהלכתו סי' יז ס"א, אור לליון ח"ג עמ' פ) – בלא ברכה [ויפטרום בברכה שמברכים על בדיקת הבית] (חז"ע עמ' ז).

טז. מקום שאינו רוצה לבדקו (כגון: מקלט, בית-ספר) יכול למכור (את החמץ והמקום שבו) לגוי ויפטר מן הבדיקה [אע"פ שכעת לא נמכר, מ"מ הואיל וסופו להימכר לגוי אינו צריך בדיקה] (חז"ע פסח עמ' נא) [מ"מ אם אפשר לבצע מכירה מיוחדת לגוי ב-יב ניסן עדיף (פסח כהלכה ס"ס)].

וראוי לסגור את המקום במפתח ולהימנע מלהיכנס לשם בפסח (מכירת חמץ כהלכתו פ"ב ס"כו).

יז. הנוסע מביתו מלפני הפסח לכל ימות הפסח ורוצה למכור את כל ביתו עם החמץ שבתוכו, יכול למכור את כל הבית חוץ מחדר אחד או חלק ממנו שיישאר כדי לקיים בו מצוות בדיקת חמץ, (פסקי תשובות ס"ז ע"פ ש"ע סי' תלו ס"ג) ואם יוצא לפני ליל יג' בניסן יבדוק את החדר בלא ברכה בלילה שלפני יציאתו (משנ"צ ס"ק ג, אור לליון ח"ג פ"ז ס"ט, משנ"צ איש מלכא סי' תלו ס"א) ואם נמצא בליל יג' יבדוק בברכה את אותו החדר (פסח כהלכה סי' ג), מ"מ בערב פסח יבטל את כל החמץ שברשותו (משנ"צ ס"ס).

ראוי לסגור אותו במפתח ולהימנע מלהיכנס לבית בימי הפסח (מכירת חמץ כהלכתו פ"ב ס"כו).

יז. המתארח בבית מלון כל הפסח ומקבל את החדר לפני ליל י"ג בניסן חייב לבדוק את חדרו בלא ברכה בליל בדיקת חמץ [ויהרהר הברכה בליבו] (ילקו"י פסח ח"א עמ' תקסו-תקע"א).

יח. אחר הבדיקה יבטל את החמץ ויאמר: "כל חמירא דאיכא..." [בעברית: כל חמץ ושאר שישנו ברשותי שלא ראיתי ולא ביערתי יתבטל ויהיה כעפר הארץ] (ש"ע סי' תל"ג ס"ג) ויאמר את הביטול בלשון שמבין (הרמ"א ס"ס) שאם לא מבין, לא יצא ידי חובה אפילו בדיעבד (משנ"צ ס"ק ט').

הלכות מכירת חמץ

א. מי שנשאר חמץ בבעלותו יכול למכרו לגוי (ש"ע סי' תמח ס"ג) באמצעות הרבנות לפני הפסח, ובכך לא יתחייב לבערו [ולאחר הפסח חוזר החמץ לרשותו] (אוללות יוסף פ"ה ס"א). גם מי שסבור שאין לו כל חמץ מן הראוי שיהדר וישתתף במכירת חמץ (מכירת חמץ כהלכתו פ"א ס"א) נכון להשאיר קצת חמץ כדי לבערו בערב פסח כדי לקיים מצות "תשביתו" לכל הדעות (ס"ז).

ב. יכול למנות שליח עבורו שיחתום במקומו על השטר וימכור את החמץ בשבילו (אוללות יוסף פ"ה ס"ג) וכן אישה יכולה למכור חמץ שלה, וכשהיא נשואה אף את החמץ של הבית ברשות בעלה [גם שאינה יכולה לשאול את בעלה, יכולה בכ"ז למכור] וכן יכולה להיות שליחה עבור אחר (ס"ס פ"ז ס"ג).

לכתחילה אין למכור את החמץ של חברו ללא רשותו ושליחותו (ק. ילקו"י עמ' תקפז). ובדיעבד מועיל למכור חמץ זה ועל כל פנים יודיע לו זאת לפני הפסח כדי שיתרצה (כה"ח סי' תמח ס"ק סח-סע).

ג. המוכר בא בעצמו [או שליחו] אל הרב כדי למנות שליח למכירת חמצו לגוי ומקבל את סודרו ומגביהו לעצמו ותחת זה מוסר לו את הרשות לעשות בחמצו ככל הדרוש כדי לבצע את המכירה של החמץ לגוי וגם חותם על הרשאה זאת בחתימת ידו (ס"ס פ"ז ס"ז-טו) ויש אומרים שנכון לדקדק לשלם לרב איזה תשלום עבור טרחתו במכירת החמץ (ק. ילקו"י ס"ה) [והטעם לכך כדי שיהיה כדין פועל

שידו כיד הבעלים, ושיהיה לו במה לקנות את החמץ במוצאי החג ולא יראה רק בעורמה] (מכירת חמץ כה. ס"ז).
 ד. מי שצריך למכור את חמצו והוא נמצא במקום רחוק ואינו יכול להגיע לבצע את מינוי השליחות
 למכירה יכול למנות את הרב המבצע את המכירה דרך הטלפון (משכיל עבדי ח"ו סי' יז ס"ק א, אור לזיון ח"ג
 פ"ט ס"ב, פסח כהלכה לגר"א לוי סי' ז ב"ס הגר"ש אלישיב, הגר"נ קרליץ והגר"מ מאזוז, שו"ת הרש"ל לגר"י יוסף ח"א סי' מה),
 או בדואר אלקטרוני ["מייל"] (ילקו"י פסח ח"א מכתב נו).

ה. אף על פי שאין מפרטים את החמץ ואת מקומו המכירה מועילה (ס"פ פ"ד ס"טז) ואם פרט את
 מקומות החמץ, ואחר הפסח התברר לו שהיה לו חמץ בתוך ארון שלא ידע על קיומו, בדיעבד אין
 חמץ זה נאסר (ילקו"י פסח ח"ב סי' תמו ס"ה, מכירת חמץ כהלכה פ"ב ס"ה). ויעברנו למחסני חמץ המכורים לגוי.
 ו. מי שבא למכור חמץ צריך לעשות בביתו מחיצה בינו ובין מוצרי החמץ שרוצה למכור כגון: שיהיו
 בתוך ארון [את המפתח להצניע], ואין להשאיר ארון גלוי, וכיסוי או פריסת סדין או נייר בלבד לא
 מועילים אם הם מתנדנדים ברוח מצויה (ספ).

ז. מי שאינו שומר תורה ומצוות שמכר את החמץ של חנותו או חמצו הפרטי מכירתו מכירה, אך
 אם הוא ממשיך לעסוק בחמץ בפסח [כגו' שמוכר חמץ] מכירתו בטלה ואסור לקנות ממנו גם
 לאחר הפסח [ומצוה לפרסמו ברבים כדי למנוע מכשול] (ס"פ פ"ה ס"טו).

ח. ישתדל להשתמש במוצרי החמץ בבית שלא יישאר הרבה חמץ עד פסח (ז. ע). בעל חנות הרוצה
 לקנות לפני הפסח כמות של אטריות, עוגיות, בירה... כדי שיוכל למכרם מיד לאחר הפסח, ומוכר
 את כל החמץ שקנה לרבנות, לא יעשה כן לכתחילה (ק. ילקו"י ס"ט), אבל קמח בכמות מותר לקנות.

הלכות תענית בכורות

א. הבכורים צריכים להתענות ביום ערב פסח, (שו"ע אור"ח סי' תע סעי' א) זכר לנס שניצלו ממכת
 בכורות, (טור סי' תע) בין שהוא בכור רק לאבא או רק לאימא (שו"ע ס"ס סעי' א) וכן בכור כהן או לוי
 (ב"ח לו סעי' כה) וכן הבא אחרי נפל, כל אלו חייבים להתענות (כה"ח ס"ק ו) אבל בכור שנולד בניתוח
 קיסרי והבא אחריו אינם חייבים להתענות (כה"ח ס"ס ס"ק ג).

ב. היות ובדורנו ירדה חולשה לעולם, והתענית גורמת להפרעת עריכת הסדר בליל פסח כמצוותו
 נהגו לפטור את התענית ע"י השתתפות בסעודת מצוה [כגון: "ברית", "פדיון הבן", "סיום מסכת",
 סעודת "חתן וכלה"] (שו"ת יצי"א ח"א סי' כה).

ג. השנה שערב פסח חל בשבת :

לספרדים : מעיקר הדין, אין צריכים הבכורים להתענות כלל (וע"פ שו"ע סי' תע ס"ב, חזו"ע פסח עמ' רנד ס"ג,
 שו"ת אור לזיון ח"ג פ"ג ס"ג), מכל מקום אם אפשר לבכורות להשתתף ביום חמישי ביום [יב בניסן] בסיום
 מסכת או שאר סעודות מצוה טוב לעשות כן (חזו"ע ס"ס, אור לזיון ס"ס).

לאשכנזים : הבכורים מתענים כרגיל ביום חמישי (הרמ"א סי' תע ס"ב) ונהגו לפטור עצמם בסעודת
 מצווה כבכל שנה (פסקי תשובות סי' תע ס"ד).

*הרגיל להתענות עבור בנו הבכור הקטן ונקבות פטורים לגמרי ואפילו לא צריכים להשתתף
 בסעודת מצווה בין לאשכנזים בין לספרדים (ילקו"י סי' תמו ס"פ, כי בא מועד סי' תע ס"נה ג עיין פסקי תשובות ס"ס)
 ד. החייבים להתענות חייבים להיות נוכחים בשעת סיום המסכת ואז יוכלו לאכול בסעודת מצוה
 כזית עוגיות (או מהפירות ששם) וע"ז יפטרו עצמם מן התענית. ואם לא אכלו כזית, יש
 אומרים שעדיין לא פטרו עצמם מן התענית (חזו"ע עמ' ריב) אך אם אינו נמצא שם ורק מביאים לו
 עוגות מסעודת מצוה לא מועיל וחיוב להתענות (ספ). בשעת הדחק יכול להצטרף לסיום דרך הטלפון
 [ויסיים הסעודה בביתו] (אגדה של פסח לרב שלמה זלמן אוריבאך עמ' 51, ילקו"י פסח ח"ב עמ' תש"ס ס"י) [וה"ה דרך מחשב בשידור חי] (ספ).
 ה. אסור לבכור לאכול ולשתות לפני ששומע את הסיום ולכן צריך לזכור שלא לשתות קפה או תה
 לפני התפילה (מג"א סי' תקס"א ס"ק י, וסי' תקפ"א ס"ק יא).

ו. * סיום מסכת נחשב דווקא כשלמד מסכת של גמרא שלמה בהבנה עם פירוש רש"י אבל אם קרא
 את המסכת בקריאה בלי הבנה אין זה נחשב ללימוד הראוי לפטור עצמו מן התענית, וצריכים
 הבכורים לשמוע את הסיום ולהבין אותו (חזו"ע עמ' ריא). * אם למד מסכת לפני זמן והשאיר רק את
 הסיום לתענית בכורות – לא נחשב אבל המזדרז בלימודו או מאט בלימודו כדי להגיע לסיום מסכת
 בתענית בכורות מותר (חזו"ע עמ' רט). * בשעת הדחק אפשר להקל גם בסיום משניות עם פירוש כגון:
 רבינו עובדיה מברטנורא (וקצת מעיקר תוספות יום טוב) (שו"ת יצי"א ח"א סי' כו) וכל זה כשבא לפטור
 אחרים, אבל לפטור עצמו בלבד בהנ"ל אפילו שלא בשעת דחק אפשר (מאזוז אבדן סי' כט). * גם לימוד
 ספר אחד שלם מן הזוהר הקדוש נחשב כסיום מסכת אע"פ שהלומד אינו מבין בענייני הסודות שבו
 * אם כמה אנשים חילקו ביניהם מסכת מהגמרא שכל אחד ילמד כמה דפים, סיום כזה אינו פוטר
 את התענית, ואם למד מסכת שלמה לבד שלא כסדרה פוטר את התענית (חזו"ע עמ' ריא-ריב).